

Sexuella trakasserier på jobbet

– en rapport från Fackförbundet ST

FACKFÖRBUNDET ST

Fackförbundet ST Mars 2025
Referens/författare: Martina Cras, utredare
Kommunikation och Påverkan
Formgivning: Anna Hellgren
Artikelnummer: 0032

Innehåll

Om undersökningen	1
Sammanfattning	2
Fackförbundet ST kräver ett aktivt arbete för att förebygga sexuella trakasserier	3
Sexuella trakasserier från tredje part måste in i lagstiftningen	3
Ett aktivt arbete börjar nu	3
Har du blivit utsatt för sexuella trakasserier?	4
På vissa arbetsplatser är tredje part en stor förövare	4
Åtgärder som behöver vidtas	4
Förövaren är oftast en kollega	5
Unga kvinnor en särskilt utsatt grupp	5
Tystnaden blir ett gömställe för förövaren	5
Slutsats	7
Referenslista	8

Sexuella trakasserier är ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet. Förutom kommentarer och ord kan det vara att någon till exempel tafsar eller kastar närgångna blickar. Det kan också handla om ovälkomna komplimanger, inbjudningar och anspelningar.

Diskrimineringsombudsmannens (DO) definition av vad sexuella trakasserier är.

Om undersökningen

Detta är en rapport från Fackförbundet ST, det största fackförbundet inom statlig verksamhet med 100 000 medlemmar. Fackförbundet ST har medlemmar på statliga myndigheter och verk, bolag med statligt uppdrag samt universitet, högskolor och statligt finansierade stiftelser.

Rapporten bygger främst på resultaten från tre olika undersökningar. Fackförbundet STs arbetsmiljöundersökningar från 2022 och 2024 samt Trakasseribarometern från 2024.

Arbetsmiljöundersökningen 2022, *Hur mår anställda på statligt uppdrag?* är resultat från en enkätundersökning som skickades till alla Fackförbundet STs yrkesverksamma medlemmar 17 maj–3 juni 2022. Drygt 59 000 medlemmar mottog enkäten och 16 752 medlemmar besvarade den. Det motsvarar en svarsfrekvens om 28,1 procent.

Arbetsmiljöundersökningen 2024, *”Vi är för få som ska lösa för mycket”* är baserad på en enkätundersökning som skickades till samtliga av Fackförbundet STs yrkesverksamma medlemmar 9-23 april 2024.

Drygt 60 000 medlemmar mottog enkäten och 22 328 medlemmar besvarade den. Det motsvarar en svarsfrekvens på 38 procent.

Båda dessa undersökningar har genomförts i samarbete med analys- och undersökningsföretaget Novus. Resultaten är viktade mot Fackförbundet STs medlemsregisters uppgifter vad gäller män och kvinnor samt ålder och är därmed representativa för medlemskåren i dessa avseenden.

Trakasseribarometern 2024: Fackförbundet ST har beställt en egen rapport baserad på Trakasseribarometerns data. Den bygger på Verians¹ Trakasseribarometer som har samlat in 6 943 onlinesvar från allmänheten, 18-65 år, via den slumpmässigt rekryterade Sifopanelen. Insamlingen gjordes 26 april – 20 maj 2024. Resultatet har i efterhand viktats på kön, ålder och region för att spegla allmänheten i Sverige. Av datan representerar Fackförbundet STs målgrupp 14 procent av undersökningen. Det är datan för Fackförbundet STs målgrupp som används i rapporten.

1 Verian Group är en oberoende forsknings-, bevis-, utvärderings-, och kommunikationsbyrå.

Sammanfattning

Sexuella trakasserier på arbetsmarknaden fortsätter vara ett omfattande problem, trots att snart åtta år gått sedan #MeToo. Bland Fackförbundet STs medlemsgrupper är unga kvinnor särskilt utsatta, inte minst de som ofta har återkommande direktkontakt med

allmänheten. Det visar denna rapport, som bygger på Fackförbundet STs arbetsmiljöundersökningar från de senaste åren och Trakasseribarometern från Verian. Arbetet för att motverka sexuella trakasserier på arbetsplatser runt om i Sverige måste fortsätta.

Fackförbundet kräver följande åtgärder:

- Sexuella trakasserier från tredje part måste in i lagstiftningen. Sexuella trakasserier från tredje part räknas i dag inte som sexuella trakasserier enligt den nuvarande diskrimineringslagen och därför finns inga tydliga och starka krav på arbetsgivaren att vidta åtgärder för att förebygga sexuella trakasserier från tredje part.
- Ett aktivt förebyggande arbete på arbetsplatserna
- Tydliga riktlinjer och hanteringsordning för hur organisationen hanterar sexuella trakasserier som skett på arbetsplatsen.

Nyckeltal

- 12 procent av Fackförbundet STs medlemmar har blivit utsatta för sexuella trakasserier.²
- 1 av 4 av de utsatta uppger att förövaren inte var en kollega eller chef, utan en kund, klient eller medborgare – så kallad tredje part³.
- 22 procent av kvinnor mellan 18 och 29 år uppger att de har blivit utsatta för sexuella trakasserier, av dessa uppger 47 procent att förövaren varit från tredje part⁴.
- Inom staten uppger knappt 6 av 10 att förövaren är en kollega.⁵
- Kriminalvården, Polisen, Statens institutionsstyrelse (SiS) och Spårtrafiken är de arbetsplatser inom Fackförbundet STs avdelningar⁶ där flest utsätts för sexuella trakasserier.⁷
- Mer än varannan av de som utsätts berättar inte för någon att de utsätts för sexuella trakasserier på jobbet.⁸
- Av män mellan 30 och 49 år uppger knappt 2 av 10 att förövaren varit en chef.⁹

2 Hur mår anställda på statligt uppdrag?, Fackförbundet STs arbetsmiljöundersökning 2022. I Fackförbundet STs arbetsmiljöundersökning 2022 ställdes frågor om sexuella trakasserier. I den här analysen har vi brutit ut siffrorna från den undersökningen på ett nytt sätt än vi gjorde 2022, uppdelat på kön och åldersgrupper.

3 Ibid.

4 Ibid.

5 Trakasseribarometern: 2024, Fackförbundet ST har fått ett utdrag för statlig sektor från Trakasseribarometern 2024 inklusive de som arbetar inom infrastruktur och logistik dvs där många statliga, eller tidigare statliga bolag finns vars anställda såsom Postnord, och inom spårtrafiken etcetera. Arbetar i statlig sektor. Arbetar med transport och logistik i ett privat bolag i offentligfinansierad verksamhet.

6 I rapporten används ordet "avdelningar", vilket syftar till Fackförbundet STs sätt att organisera medlemmar, där en myndighet oftast är en avdelning. Avdelningen kan ha arbetsplatser på olika platser i landet, som exempelvis Försäkringskassan.

7 Arbetsmiljöundersökning: 2022

8 Trakasseribarometern: 2024

9 Arbetsmiljöundersökning: 2022

Fackförbundet ST kräver ett aktivt arbete för att förebygga sexuella trakasserier

Sexuella trakasserier från tredje part måste in i lagstiftningen

Sexuella trakasserier från tredje part räknas inte som sexuella trakasserier enligt den nuvarande diskrimineringslagen och därför finns inga tydliga och starka krav på arbetsgivaren att vidta åtgärder för att förebygga dessa sexuella trakasserier. Kraven på arbetsgivaren ingår endast vagt i arbetsmiljölagen enligt utredningen *Ett utökat skydd mot diskriminering (SOU 2021:94)*, som presenterades 2021. Utredningen har varit på remiss, men sedan dess har inget hänt.

Fackförbundet ST vill se att utredningens förslag - att förstärka skyddet för anställda från trakasserier och sexuella trakasserier från tredje part - blir verklighet. Bra förslag ska inte samla damm på Regeringskansliet.

Ett aktivt arbete börjar nu

Chefen, HR-avdelningen, arbetsledare, men även fack och skyddsombud, behöver alla arbeta för att förebygga att sexuella trakasserier överhuvudtaget sker. Enligt aktiva åtgärder i diskrimineringslagen har arbetsgivare och utbildningsanordnare ett ansvar att

motverka och förebygga att sexuella trakasserier sker. Arbetet ska genomföras fortlöpande i fyra steg: undersöka, analysera, åtgärda och följa upp. Det kan till exempel handla om att se över samtalsklimat och jargong. Det ska finnas riktlinjer och rutiner i verksamheten för att förhindra sexuella trakasserier. Det ska även framgå hur hanteringsordningen är om någon blir utsatt.

Utrednings- och åtgärdsskyldigheten gäller för trakasserier och sexuella trakasserier i samband med arbetet. Det innefattar även trakasserier som inträffar utanför arbetstid och utanför arbetsplatsen om händelserna har ett naturligt samband med arbetet, till exempel att en kollega hör av sig utanför arbetstid och skickat oönskade bilder eller liknande. Arbetsgivaren har ett arbetsmiljöansvar. Ingen ska behöva utstå sexuella trakasserier på sin arbetsplats.

Kontentan är att det förekommer sexuella trakasserier för de som arbetar på statligt uppdrag. Men att det finns stora skillnader utifrån kön, ålder och arbetsplats. Det förebyggande arbetet måste därför anpassas till respektive verksamhet för att bli så effektivt och ändamålsenligt som möjligt.

Har du blivit utsatt för sexuella trakasserier?

De som arbetar med att motverka sexuella trakasserier vet att frågan ”Har du blivit utsatt för sexuella trakasserier?” inte ger rättvisande svar. Vid en sådan fråga svarar bara några få procent att de blivit utsatta, men det stämmer inte med hur det ser ut i verkligheten.¹⁰ Det är när vi exemplifierar vad som räknas som sexuella trakasserier som bilden och utbredningen synliggörs.¹¹

DO:s definition av sexuella trakasserier är: *Sexuella trakasserier är ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet. Förutom kommentarer och ord kan det vara att någon till exempel tafsar eller kastar*

närgångna blickar. Det kan också handla om ovälkomna komplimanger, inbjudningar och anspelningar.

På vissa arbetsplatser är tredje part en stor förövre

I 2022 års arbetsmiljöundersökning från Fackförbundet ST uppger 12 procent att de blivit utsatta för sexuella trakasserier på arbetsplatsen de senaste 12 månaderna. Trakasseribarometern 2024 visar att 13 procent av de som arbetar på statligt uppdrag har blivit utsatta för sexuella trakasserier.

De av Fackförbundet STs avdelningar som har högst förekomst av sexuella trakasserier är:

Avdelning	Andel som har blivit utsatt för sexuella trakasserier de senaste 12 månaderna	Medborgarkontakter dagligen	Vem utsätter: chef	Vem utsätter: kollega	Vem utsätter: medborgare
Kriminalvården	32%	74%	3%	61%	49%
Polisen	16%	55%	14%	74%	24%
SiS	36%	67%	11%	53%	44%
Spårtrafiken	23%	64%	16%	48%	48%

Källa: Arbetsmiljöundersökning 2022

¹⁰ Det visar Trakasseribarometern, STs arbetsmiljöundersökningen från 2022 och LOs rapport Kvinnlig fägring och machokultur (2018).

¹¹ Eftersom kunskapen om trakasserier många gånger är eftersatt är det lätt att själv missa när en själv eller en kollega blir utsatt för en kränkning. På grund av det har vi valt att fråga om detta ämne på flera olika sätt. När vi exemplifierade frågan med alternativen ovälkomna förslag/sexuella tjänster, könsord/skämt och oönskad fysisk kontakt, blev resultaten annorlunda.

1 av 4 av de utsatta uppger att förövaren inte var en kollega eller chef, utan tredje part. Men på vissa arbetsplatser är det betydligt vanligare såsom på Kriminalvården eller inom spårtrafiken. De av Fackförbundet STs avdelningar som ofta har medborgarkontakter och har större problem med hot och våld än andra har också en högre frekvens av sexuella trakasserier från tredje part.

På Fackförbundet STs avdelning inom spårtrafik visar arbetsmiljöundersökningen hur slående många fler kvinnor som upplever problem med sexuella trakasserier: 37 procent jämfört med 17 procent för män.

Förövaren är oftast en kollega

Bland de som utsätts för sexuella trakasserier inom staten utsätts 58 procent av en kollega, jämfört med 46 procent på övriga arbetsmarknaden.¹²

16 procent av de som jobbar inom staten och blir utsatta uppger att det är chefen som är förövare. Motsvarande siffra på hela arbetsmarknaden är 13 procent.¹³

I Fackförbundet STs undersökning uppger fler män att de varit utsatta av en chef och vanligast är det för män mellan 30 och 49 år. Av dem uppger knappt 2 av 10 att de blivit utsatt av en chef. Lägst andel som uppger chefen som förövare är 18-29 åringar för både män och kvinnor.¹⁴

Unga kvinnor en särskilt utsatt grupp

Fackförbundet STs arbetsmiljöundersökningar från 2022 och 2024 visar att kvinnor i åldern

18-29 år är en särskilt utsatt grupp. De är i mycket högre utsträckning utsatta för sexuella trakasserier. Hela 22 procent av unga kvinnor uppger att ha blivit utsatta för sexuella trakasserier, av dessa uppger 47 procent att förövaren varit från tredje part. Det finns ett samband mellan ålder och kön – utsattheten för sexuella trakasserier minskar med kvinnors ålder.¹⁵

Unga kvinnor är också den grupp av Fackförbundet STs medlemmar som har mest kontakt med medborgare. Fler än 6 av 10 har medborgarkontakt varje dag, jämfört med drygt 4 av 10 för alla STs medlemsgrupper.¹⁶

Kvinnor mellan 18 och 29 år upplever också en större utsatthet på jobbet när det kommer till konflikter, trakasserier och kränkningar. De vågar inte framföra kritik i samma utsträckning som äldre och kollegor som är män.¹⁷

Tystnaden blir ett gömställe för förövaren

Trakasseribarometern 2024 visar att 55 procent väljer att inte berätta för någon när de utsätts för sexuella trakasserier, en signifikant skillnad mot övriga arbetsmarknaden där motsvarande siffra är 51 procent. Bilden av att många inte berättar stämmer överens med Fackförbundet STs tidigare undersökning från 2018, *Sexuella trakasserier på jobbet*. Om målet är en trygg arbetsmiljö måste tystnads-kulturen brytas. Den omfattar inte bara de som utsätts, utan också kollegor och chefer som faktiskt uppmärksammar trakasserierna men inte agerar. Att välja att berätta måste vara en självklarhet, men för det behövs förtroende och en allmän acceptans att sexuella trakasserier aldrig är okej, inget ”man ska tåla”.

12 Trakasseribarometern: 2024, Fackförbundet STs arbetsmiljöundersökning 2022 visar på liknande siffror.

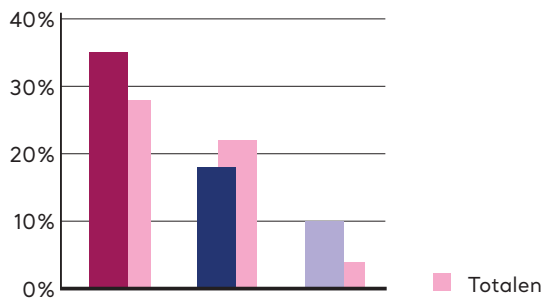
13 Ibid.

14 Arbetsmiljöundersökning: 2022

15 Statens offentliga utredningar från Arbetsmarknadsdepartementet (2021), *Ett utökat skydd mot diskriminering (SOU 2021:94)*

16 Arbetsmiljöundersökning: 2022

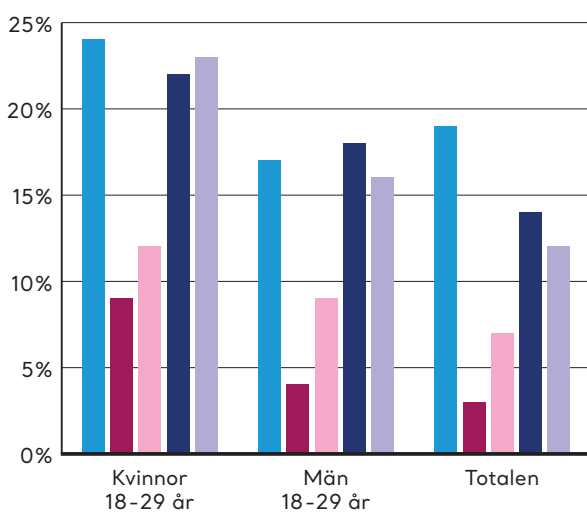
17 Ibid.

Kvinnor mellan 18-29 år återfinns främst i dessa befattningar inom Fackförbundet STs arbetsplatser:

- Handläggare/arbetsförmedlare
- Utredare/specialist
- Kriminalvårdare behandlingsassistent

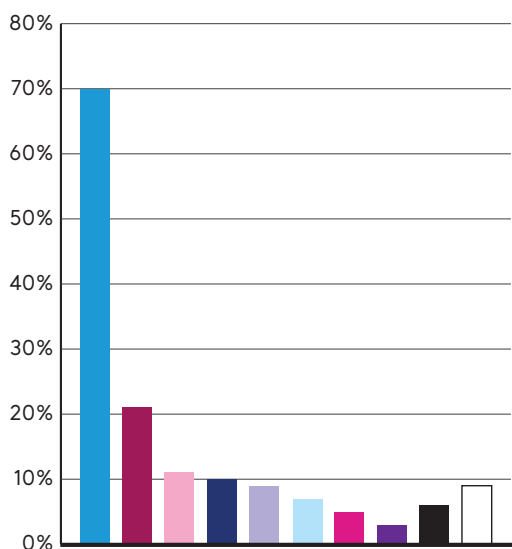
Källa: Arbetsmiljöundersökning 2024

Vad är dåligt med den sociala och organisatoriska arbetsmiljön?

- Vågar inte framföra kritik/önskemål internt om hur verksamheter fungerar
- Det finns en "rå" jargong som jag upplever som sexistisk/rasistisk/kränkande
- Kränkningar/trakasserier
- Konflikter
- Risk för hot och våld

Källa: Fackförbundet STs arbetsmiljöundersökning 2024

Av vilka/vilket skäl valde du att inte informera chef, arbetsledare, HR, fackligt förtroendevald eller skyddsombud? (flera svar är möjliga)

- Tyckte inte att det var tillräckligt allvarligt
- Kände inte tillräckligt förtroende för någon
- Var orolig att det skulle missgynna min fortsatta karriär
- Var rädd för att inte bli tagen på allvar
- Var rädd att inte bli trodd på
- Var rädd för att bli utfryst av kollega
- Var rädd att bli av med jobbet
- Kände mig hotad av kollega
- Annat, nämligen:
- Vet ej/ Vill ej uppge

Källa: Trakasseribarometern 2024

Slutsats

Det finns problem med sexuella trakasserier på hela arbetsmarknaden. Det är inget nytt. Tyvärr visar denna rapport att problematiken inte har minskat sen #MeToo 2017. Antalet utsatta har legat konstant på samma nivåer, med undantag under pandemin då det sjönk något, för att nu åter vara tillbaka på nivåerna innan pandemin.¹⁸ 12 procent av Fackförbundet STs medlemmar uppgav 2022 att de blivit utsatta för sexuella trakasserier på arbetsplatsen de senaste 12 månaderna.

Fackförbundet ST kan konstatera att vissa av förbundets avdelningar har större problem med sexuella trakasserier än andra. De avdelningar som sticker ut när det kommer till sexuella trakasserier är också de som främst utsätts för hot och våld på arbetsplatsen. Dessa arbetsplatser har också många fysiska möten med medborgare.

Vi som samhälle behöver också ändra vår syn på vad som är okej att acceptera när det kommer till sexuella trakasserier. Trakasseribarometerns resultat visar att många ansåg att det som en själv utsattes för inte var tillräckligt allvarligt för att anmäla. Därför måste detta arbete ständigt vara på agendan, så alla vågar berätta och är medvetna att sexuella trakasserier aldrig är okej. Alla har rätt att ha ett arbetsliv fritt från sexuella trakasserier. Därför är det viktigt att skapa trygga arbetsplatser som gör att utsatta personer vågar anmäla när de blivit utsatt för sexuella trakasserier. Arbetsgivare behöver ta sitt ansvar och arbeta förebyggande så att ingen bli utsatt.

Ett stort problem är att kollegor utsätter kollegor för sexuella trakasserier. Frågan behöver tas på allvar. En utsatt person ska

känna att den *alltid* kan få hjälp – även när det händer utanför arbetstid. Den utsatte ska inte tala om vad repressalierna ska vara för förövaren. Det ska finnas tydliga riktlinjer över hur ett ärende ska skötas på arbetsplatsen och vilka konsekvenser det kan få. ”Lite får man tåla” är aldrig ett godtagbart svar på att någon blivit utsatt. Sexuella trakasserier är alltid sexuella trakasserier. Det är aldrig okej, varken moraliskt eller i lagens mening.

Vi vet dock att lagstiftningen brister i avseende på sexuella trakasserier från tredje part, alltså från medborgare, klienter eller kunder. Vi vill att lagskyddet förstärks gällande trakasserier och sexuella trakasserier från tredje part – enligt utredningen *Ett utökat skydd mot diskriminering (SOU 2021:94)*.

1 av 4 av de utsatta uppgav att förövaren inte var en kollega eller chef, utan tredje part.¹⁹ På vissa arbetsplatser är det ett ännu större problem, där nära hälften uppgav att det är en tredje part som utsatt personen.

Kvinnor mellan 18 och 29 år sticker ut. Unga kvinnor är i mycket högre utsträckning utsatta för sexuella trakasserier, 22 procent uppgav att de utsatts det senaste året. De är också den gruppen av Fackförbundet STs medlemmar som har mest kontakt med medborgare. Över 6 av 10 har medborgarkontakt varje dag. Unga kvinnor är de som skulle tjäna mest på en lagändring som skulle ställa krav på arbetsgivaren att förebygga att sexuella trakasserier från tredje part.

18 Trakasseribarometern: 2024

19 Arbetsmiljöundersökningen: 2022

Referenslista

Diskrimineringsombudsmannens hemsida, www.do.se, (hämtat 2025-02-18)

Fackförbundet ST (2022), "Hur mår anställda på statligt uppdrag?", Fackförbundet STs webbsida: <https://www.st.org/press-och-opinion/rapporter/hur-mar-anstallda-pa-statligt-uppdrag>, (hämtat 2025-02-18)

Fackförbundet ST (2024, "Vi är för få som ska lösa för mycket", Fackförbundet STs webbsida: <https://www.st.org/press-och-opinion/rapporter/vi-ar-fa-som-ska-losa-mycket>, (hämtat 2025-02-18)

Fackförbundet ST (2018), "Sexuella trakasserier på jobbet", Fackförbundet STs webbsida: <https://www.st.org/press-och-opinion/rapporter/arbetsmiljoundersokning-2018>, (hämtat 2025-02-18)

LO (2018), "Kvinnlig fägring och machokultur?", LO:s webbsida: [Kvinnlig fägring och machokultur?](#) (hämtat 2025-02-18)

Partrådets webbsida, <https://partsradet.se/vi-erbjuder/verktyg-arbetsmaterial-och-utbildningar/aktiva-atgarder-start/>, (hämtat 2025-02-18)

Statens offentliga utredningar från Arbetsmarknadsdepartementet (2021), "Ett utökat skydd mot diskriminering (SOU 2021:94)", Regeringskansliets webbsida: [Ett utökat skydd mot diskriminering – Regeringen.se](#), (hämtat 2025-02-18)

[Verian Trakasseribarometern](#) (2024), Rapport: Trakasseribarometern 2024, (hämtat 2025-02-18)

Fackförbundet ST

Box 5308, 102 47 Stockholm.

Besök: Sturegatan 15

Telefon: 0771-555 444.

E-post: st@st.org.

Webbplats: www.st.org